

Elämäni Sankari ry

Toiminnan itsearviointi vuosina 2008-2009

TIIVISTELMÄ

ELÄMÄNI SANKARI RY:N ARVIOINTIRAPORTTI 2008 - 2009

Taustaa:

Elämäni Sankari ry toteutti vuonna 2005 ulkoisen arvioinnin toiminnastaan ja arviointiraportti on luettavissa yhdistyksen www-sivuilla. Tuolloin arviointi osoitti mm. yhdistyksen toiminnan olevan tarpeellista, ammattitaitoista, kustannustehokasta ja että toiminta saavuttaa hyvin kohderyhmänsä. Arvioinnin perusteella yhdistys oli ponnistellut maltillisen kasvun puolesta, mutta haetut subventiot eivät ole vuosien saatossa toteutuneet toiminnan laajentamisen sekä jalkauttamisen osalta. Esimerkiksi yhdistys oli aloittanut ehkäisevän päihdetyön kehittämisen ammatillisiin oppilaitoksiin vuonna 2006, muutamaa vuotta aiemmin kuin kohderyhmästä osoitettiin suurta huolta yhteiskunnallisesti eri rahoittajien, instanssien ja järjestöjen toimesta. Yhdistyksellä toimivat ja tehokkaat menetelmät, mutta ei riittävää resurssia niiden jalkauttamiseen.

Yhdistyksen toimintakertomus on luettavissa yhdistyksen www-sivuilta www.sankarit.net. Elämäni Sankari ry:n kokonaistoiminta muodostuu alueellisista hankkeista, joissa sisällöt on räätälöity paikallisen ehkäisevän päihdetyön mukaan. Yhdistys toimii asiantuntijatahona erityisesti sellaisilla paikkakunnilla, jossa ehkäisevää päihdetyötä kehitetään tai työn toiminnalliset resurssit ovat erityisen rajalliset. Yhdistys ei korvaa mitään kaupungeille tai kunnille kuuluvaa palvelua, vaan täydentää niitä kumppanuusperiaatteella. Erityisen tärkeäksi yhdistyksen toiminta on koettu pienissä kunnissa, joissa ehkäisevän päihdetyön konkreettista työskentelyä ei voida varmistaa edes kuntarakenne uudistuksessa. Käytännön ongelma voi olla tällaisessa tapauksessa esimerkiksi pitkät etäisyydet yhdistettynä henkilö- ja aikaresurssiin. Pitkäaikasten yhteiskumppanien osalta hyvien toimintamallien jalkauttaminen seutukuntiin olisi juuri nykyisen taloudellisen tilanteen takia erittäin tärkeää.

Elämäni Sankari ry:n keskeiset toimintamuodot ja tuotteet ovat 1) ehkäisevä päihdetyö peruskouluissa 2) ehkäisevä päihdetyö ammattioppilaitoksissa 3) ehkäisevä päihdetyö lukioissa 4) leiritoiminta 5) sankarisähly 6) sankarigolf 7) dvd-materiaalit. Toimintamuotojen tarkemman kuvauksen voi tilata yhdistyksestä.

Toiminta-alueet ja organisaatiot sekä keskeiset toiminnot;

- Enontekiö; Ehkäisevä päihdetyö peruskouluissa ja lukioissa, vanhempainillat
- Etelä-Karjalan ammatillinen oppilaitos (Lappeenranta, Imatra, Ruokolahti); ehkäisevä päihdetyö ammatillisessa oppilaitoksessa, ehkäisevän päihdetyön työryhmä
- Harjavalta; Ehkäisevä päihdetyö peruskouluissa ja lukioissa, vanhempainillat
- Hausjärvi-Loppi-Riihimäki; Ehkäisevä päihdetyö peruskouluissa, vanhempainillat
- Helsinki; Ehkäisevä päihdetyö peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa, vanhempainillat
- Hyvinkää; Ehkäisevä päihdetyö peruskouluissa ja lukioissa, iltapäiväkerhot, leiritoiminta
- Kotka; Ehkäisevä päihdetyö peruskouluissa ja lukioissa, vanhempainillat
- Lappeenrannan kaupunki, Raittiustoimisto ja Opetustoimi; ehkäisevä päihdetyö peruskouluissa ja lukioissa, vanhempainillat, ehkäisevän päihdetyön järjestöjen verkosto
- Miehikkälä-Virolahti; Ehkäisevä päihdetyö peruskouluissa (ala- ja yläkouluja) ja lukioissa, vanhempainillat
- Pieksämäki; Ehkäisevä päihdetyö iltapäiväkerhoissa, vanhempainillat
- Rovaniemi; Ehkäisevä päihdetyö peruskouluissa ja lukioissa, vanhempainillat

Arviointi 2008 - 2009

Elämäni Sankari ry on vuodesta 2006 lähtien toteuttanut asiakaslähtöistä itsearviointia. Yhdistyksen asiakkuudet muodostuvat pääosin lapsista ja nuorista huoltajineen, yhteistyöjärjestöistä sekä julkisesta sektorista. Asiakaslähtöisyys on laajemminkin yhä enemmän mukana arviointityössä ja sitä voidaan käyttää systemaattisessa laatutyössä niin yhdistyksessä kuin yhteiskumppanien organisaatioissa.

Arviointia varten on kerätty säännöllisesti palautetta asiakkailta sekä yhteistyökumppaneilta. Lisäksi eri hankkeissa on järjestetty vuorovaikutuksellista arviointia työkokouksissa, tällä tavoin on saatu enemmän tietoa kuin strukturoiduilla kysymyksillä. Asiakaslähtöistä arviointia puoltaa myös se, että eri hankkeet suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä kumppanien kanssa. Hankkeet ovat siis yhteisiä oppimisprosesseja. Yhdistyksen sisäisten toimintojen osalta itsearviointi on toteutettu hallitustyöskentelynä ja osin ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa.

Yhdistyksen itsearvioinnissa on toimintaa, toimintatapoja ja kokemuksia tarkasteltu systemaattisesti ehkäisevän päihdetyön laatukriteereihin peilaten, lisäksi itsearvioinnissa on hyödynnetty RAY:n arviointimateriaaleja. Yhdistyksen arviointi kohdistuu prosessien ja vaikutusten arviointiin, vertaisarviointiin sekä kehittämistyöhön. Käytännössä itsearviointi kattaa asiakohtaisen, palvelulähtöisen ja verkostojen arvioinnin. Itsearvioinnissa on hyödynnetty perinteisiä tutkimus- (kouluterveyskysely) ja tiedonkeruumenetelmiä esim. lomakekyselyt (hyvinvointikyselyt, palautekyselyt, verkostokyselyt), ryhmähaastatteluja (työkokoukset, ohjausryhmät, terveystiimit), päiväkirjoja (raportit) ja toiminnallisia menetelmiä (verkoston workshopit). Itsearvioinnin työkaluna on käytetty BIKVA-mallia sekä SWOT-analyysiä.

Arviointiasetelma laadittiin kysymysten mitä ja miksi mukaan. Yhdistys näki arvioinnin tavoitteeksi oman toiminnan kehittämisen, toiminnan läpinäkyväksi tekemisen ja rahoittajan vakuuttamisen toiminnan tärkeydestä sekä ainutlaatuisuudesta.

Arvioinnin haluttiin vastaavan kysymyksiin:

- Saavatko oppilaat ja opiskelijat uutta tietoa itselleen?
- Tukevatko toiminnot vanhemmuutta?
- Onko alueellinen toimintamalli toimiva, jotta sitä voisi jalkauttaa edelleen?
- Minkälaiseksi kumppaniksi yhdistys koetaan?
- Miten yhdistyksen toimintoja tulisi kehittää?

Yhteistyökumppanit antoivat luvat käyttää kerättyä materiaalia arvioinnin tietolähteenä ja eettisistä syistä yksityiskohtaisia alueellisia tuloksia ei julkaista, mutta voidaan erikseen esitellä rahoittajille. Arvioinnin tulokset ovat keskiarvoja arvioinnissa käytettyjen arviointi-indikaattorien osalta.

Arviointi asteikko 1= erittäin huono/huonosti – 5 = erittäin hyvä/hyvin

Toiminto	Mitä tietoa arvioinnissa käytetty?	Arviointi
1. Päihdetietouden lisääntyminen	Kouluterveyskyselyt Hyvinvointikyselyt Työkokoukset ja reflektointi Palautekyselyt	4.6
2. Hyöty alueelliselle ehkäisevälle päihdetyölle	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.8
3. Taloudelliset toimintaresurssit yhdistyksen näkökulmasta	Hallitustyö Asiantuntijapalvelut	2.1
4. Taloudelliset toimintaresurssit kumppanien näkökulmasta	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.3
5. Yhteistyön sujuvuus	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.8
6. Terveyttä edistävä vaikutus	Kouluterveyskyselyt	

(osana kokonaisuudesta)	Hyvinvointikyselyt Vanhempainkysely Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.3
7. Elämän hallinnallisten valmiuksien lisääntyminen (osana kokonaisuudesta)	Vanhempainkysely Työkokoukset ja reflektointi Palautekyselyt	4.3
8. Kielteisten asenteiden vahvistuminen päihteitä kohtaan (osana kokonaisuudesta)	Hyvinvointikyselyt Vanhempainkysely Palautekyselyt	4.1
9. Vähentää ja lopettaa päihteiden käyttöä (osana kokonaisuudesta)	Kouluterveyskyselyt Hyvinvointikyselyt Vanhempainkysely Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	
10. Päivittäistä liikkumista lisäävä vaikutus	Hyvinvointikyselyt Palautekyselyt	3.9
11. Vahvistaa yhteisöllisyyttä	Palautekyselyt	4.0
12. Toiminnalla osallistava vaikutus	Palautekyselyt	4.9
13. Alueellisen ehkäisevän päihdetyön toimintamallin toimivuus	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.6
14. Tukee oppilas-/opiskelijahuoltoryhmien toimintaa	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.1
15. Tukee terveystiedon jalkauttamista käytännössä	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.8
16. Tukee ehkäisevää lastensuojelua	Kyselyt yhteistyökumppaneille	

työtä (ainoastaan leiritoiminta)	Palautekyselyt	4.1
17. Tukee vanhempia kasvatusteh- tävässä	Vanhempainkysely	4.6
18. Lisää suojaavia tekijöitä per- heessä	Kouluterveyskyselyt Hyvinvointikyselyt	3.9
19. Tukee kouluterveyskyselyn jal- kauttamista	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.9
20. Lisää myönteistä kuvaa RAY- rahoitteisesta toiminnasta	Vanhempainkysely Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.3
21. Toiminta on tavoitteiden mukais- ta	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.8
22. Toiminta on kokonaisuudessaan vaikuttavaa	Kouluterveyskyselyt Hyvinvointikyselyt Vanhempainkysely Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.7
23. Yhdistyksestä on saanut asian- tuntijuutta ja konsultaatiotukea	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.6
24. Yhdistyksen toiminnan laatu vas- taa ehkäisevän päihdetyön laa- tukriteerejä	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.6
25. Yhteistyöskentely on tehokasta, yhteistyö on jäsenettyä ja yh- teistyö on hyvin hallittua	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.7
26. Toiminta mahdollistaa uusien in-	Työkokoukset ja reflektointi	

novaatioiden kehittämisen, mikäli resurssointi on riittävää	Hallitustyö Asiantuntijapalvelut	4.5
27. Asiakaskeskeistä arviointitietoa pystytään hyödyntämään yhdistyksen ja yhteistyökumppanien kehittämistoiminnassa	Hallitustyö Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.3
28. Arviointimenetelmä ja tulokset ovat käyttäjäläheisiä ja konkreettisia	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.6.
29. Systemaattinen tiedonkeruu toteutuu erittäin hyvin	Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	4.8
30. Mahdollisuus tarjota palveluja laajemmin	Hallitustyö Asiantuntijatyö	1.2
31. Käytettyjen menetelmien soveltuvuus ehkäisevässä päihdetyössä	Vanhempainkysely Työkokoukset ja reflektointi Kyselyt yhteistyökumppaneille Palautekyselyt	5.0

Arvioinnin esiintuomia kehittämishaasteita kysymyksinä

- Miten juurruttaa ja levittää itsearviointikäytäntöjen kehittämistä osana arviointiprosesseja?
- Miten järjestetään toimintojen tuotteistus ja käytäntöjen avaaminen?
- Miten saadaan mitattua ehkäisevän päihdetyön toimenpideohjelmien tuottoa ja nettovaikutuksia?
- Miten arvioinnin käyttö sisäisessä ja ulkoisessa ohjauksessa?
- Miten kehitetään arviointi leiritoimintojen sekä sisäisten toimintojen osalta?
- Miten toimintaa laajennetaan?
- Miten varmistetaan taloudellinen, tiedollinen ja taidollinen resurssi?

Kehittämishaasteita käytetään taustamateriaalina yhdistyksen toiminnan kehittämistyössä ja toimintasuunnitelmissa.

Arvioinnissa käytetty materiaali:

- Kouluterveyskyselyt 2006 – 2008, Stakes
- Hyvinvointikyselyt 2008 – 2009 yhteensä 5324 vastaajaa, Elämäni Sankari ry ja yhteistyökumppanit
- Palautekyselyt 2008 – 2009 yhteensä 2014 vastaajaa, Elämäni Sankari ry ja yhteistyökumppanit
- Ryhmähaastattelut yhteistyökumppaneille 2008 – 2009, Elämäni Sankari ry ja asiantuntija
- Palautekyselyt yhteistyökumppaneille 2008 – 2009, Elämäni Sankari ry ja asiantuntija
- Kehittämispäivät 2008 – 2009, Elämäni Sankari ry ja asiantuntija

Kirjalliset lähteet:

- Colin Robson (2001) Käytännön arvioinnin perusteet. Tammi.
- Paavo Viirkorpi (2000) Onnistunut projekti - Opas kunta-alan projektityöskentelyyn. Kuntaliitto.
- Riitta Seppänen-Järvelä (2003) Prosessiarviointi kehittämissuunnitelmassa. Opas käytäntöihin.
- Laura Yliruka (2006) Kuvastin -itsearviointi- ja vertaisarviointimenetelmä sosiaalityössä. Käsikirja. Stakes FinSoc
- Hanne Kathrine Krogstrup (2004) Asiakaslähtöinen arviointi, Bikva-malli. Stakes FinSoc, Hyvät käytännöt.
- www.sosiaaliportti.fi + verkkojulkaisut
- www.ray.fi + materiaalit / arviointi

Itsearviointin koonnut ja toteuttanut yhteistyönä

Helsingissä 15.9.2009

Petri Kylmänen

Sh (amk, ymk opiskelija), yhteisökonsultti, työnohjaaja, EPT asiantuntija

Kouluterveyslähettiläs (THL)

Päihdetutkintotoimikunnan jäsen (OPH)